

Átmenet az iskolából a munka világába, 2009

A tartalomból

- 1 Bevezetés
- 1 A 15–34 éves népesség iskolarendszerű oktatásban való részvétele és a képzés ideje alatt szerzett munkatapasztalata
- 2 Munkavégzés a tanulmányok befejezése után
- 3 Az első, legalább 3 hónapot meghaladó ideig tartó munka jellemzői
- 3 A tanulmányok befejezése és a munkába állás közötti átmenet
- 3 Összegzés

A 15–34 éves népesség iskolarendszerű oktatásban való részvétele és a képzés ideje alatt szerzett munkatapasztalata

A 2009. II. negyedévi ad hoc modulra válaszolók¹ 2544 ezer 15–34 éves fiatal reprezentáltak, akiknek 36,7%-a vett részt valamilyen iskolarendszerű képzésben a felvételt megelőző négy hétben. A képzésben – valószínűleg egészségügyi okból – soha nem részesültek aránya elhanyagolható volt. Tekintettel arra, hogy Magyarországon 18 éves korig tankötelezettség van, a legfiatalabbak, a 15–19 évesek döntő többsége, 93%-a még tanul. A 20–24 évesek esetében a tanulók aránya már jóval kisebb volt, de nemzetközi összehasonlításban így is magas, az ilyen korú, 597,9 ezer fő mintegy felét jelentették. A 25–29 éves korcsoportba tartozóknak már csak 10,7%-a (mintegy 70 ezer fő) vett részt az iskolarendszerű képzésben, míg a 30–34 évesek esetében ez az arány 3,8% volt. A férfiak és nők képzési részvételében a nők javára kialakult különbség a 20–24 éves korosztályban a legnagyobb. Az ilyen korú nők 52,8%-a még tanult, szemben a férfiakra jellemző 46,9%-kal.

Bevezetés

Az iskolából a munka világába történő átmenet a társadalmi beilleszkedés egyik fontos alappillére, esetenként hosszú távon is meghatározza az egyén életútját, társadalmi pozícióját, munkaerő-piaci helyzetét. Gazdasági és szociális szempontból egyaránt fontos, hogy a fiatalok megfelelő tudás birtokában, szakmailag felkészülten lépjenek ki a munkaerőpiacra. Az oktatási rendszer fogyatékosságai – annak szerkezeti és minőségi problémái – a fiatalok munkaerő-piaci integrálódását nehezíti, vagy egyenesen ellehetetleníti. Az állástalanul töltött idő, az ennek kapcsán szerzett negatív tapasztalatok elbátortalanító hatása nemcsak az egyén későbbi munkaerő-piaci helyzete szempontjából hátrányos. A munkával nem rendelkező fiatalok eltartása komoly terheket ró az egész társadalomra, ugyanakkor kihasználatlan munkaerejüket jelentős elmaradt társadalmi haszonként könyvelhetjük el. (Lásd: Társadalmi jellemzők és ellátórendszerek, 2006, KSH.)

A zökkenőmentes átmenetet pozitívan befolyásoló eszközök megtalálása érdekében fontos megismerni a fiatalok munkaerő-piaci belépését meghatározó tényezőket és ezek hatását. Nem véletlen tehát, hogy a témakör helyet kapott a munkaerő-felmérés uniós ad hoc modul programjában, és 2009 II. negyed-évében már második alkalommal került sor a „*Transition from school to work*” (Átmenet az iskolából a munka világába) adatgyűjtésre. A felvétel célsokaságát a 15–34 éves korosztályba tartozók jelentették, főbb témakörei pedig a következők voltak:

- a képzettségre vonatkozó kiegészítő ismérvek (a legmagasabb befejezett végzettség szintje és szakiránya része az alapfelvételnek)
- a tanulmányok ideje alatt szerzett munkatapasztalat,
- a legalább három hónapig tartó munkavégzés jellemzői,
- ha az átmeneti periódus hossza elérte a három hónapot, ennek oka.

Az uniós összefoglaló megjelenése az év végére várható. Jelen elemzés a hazai helyzet rövid ismertetésére korlátozódik.

1. tábla

A 15–34 évesek iskolarendszerű oktatásban való részvétele korcsoport és nemek szerint, 2009. II. negyedév

Iskolarendszerű oktatásban való részvétel	15–19	20–24	25–29	30–34	Összesen
	éves				
Férfi					
Részt vesz iskolarendszerű oktatásban	271 161	140 416	33 954	10 028	455 559
Nem vesz részt iskolarendszerű oktatásban	21 934	158 069	298 753	349 864	828 620
Összesen	293 095	298 485	332 707	359 892	1 284 179
Nő					
Részt vesz iskolarendszerű oktatásban	266 115	157 884	35 883	17 144	477 026
Nem vesz részt iskolarendszerű oktatásban	18 394	140 873	283 196	338 101	780 564
Összesen	284 509	298 757	319 079	355 245	1 257 590
Együtt					
Részt vesz iskolarendszerű oktatásban	537 276	298 300	69 837	27 172	932 585
Nem vesz részt iskolarendszerű oktatásban	40 328	298 942	581 949	687 965	1 609 184
Összesen^{a)}	577 604	597 242	651 786	715 137	2 541 769

^{a)} Az összesen nem tartalmazza azokat, akik soha nem jártak iskolába.

A megkérdezett 15–19 évesek döntő többsége (közel 87%-a) tanulmányi ideje alatt (még) nem szerzett semmilyen munkatapasztalatot. Ez az arány a 20–24 éveseknél 65,2%, az ezt követő két ötéves korcsoportba tartozók esetében pedig 53%, illetve 50,2%. Összességében a 15–34 évesek

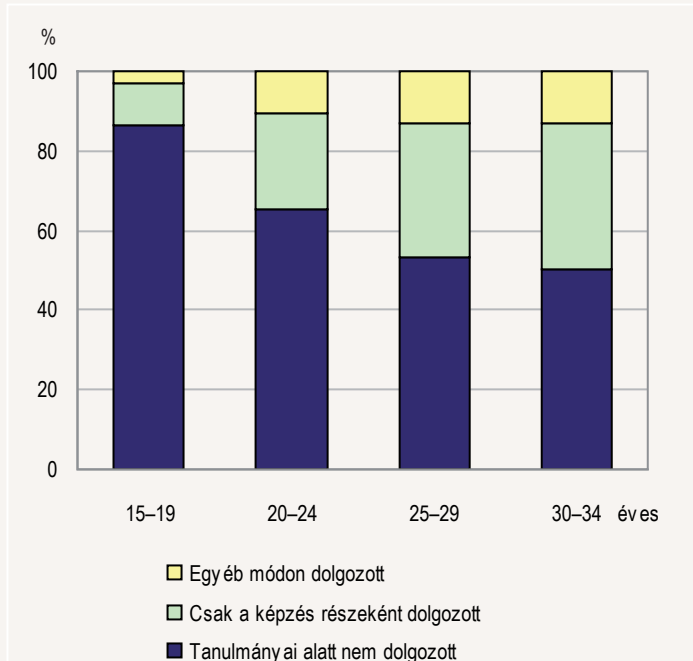
¹ A kiegészítő kérdőív kitöltésére 209,1 ezer 15–34 éves esetben nem került sor.

37,3%-a végzett valamilyen munkát tanulmányi ideje alatt, de ez az esetek többségében (72,6%) csak a képzéshez tartozó szakmai gyakorlatra korlátozódott, azaz a fiatalok alig 10%-a mondhatja el magáról, hogy már tanulmányai idején is kapott valamilyen tényleges képet a munka világáról.

A fiúk valamennyi korcsoportból némileg nagyobb arányban rendelkeznek munkatapasztalattal, mint a lányok, feltehetően azért, mert ők nagyobb arányban járnak olyan iskolatípusba, ahol van kötelező szakmai gyakorlat. Ezt támasztja alá az is, hogy a férfiaknál a munkatapasztalatot szerzők 75,7%-a, a nőknél pedig 68,9%-a csak a képzés részeként dolgozott.

1. ábra

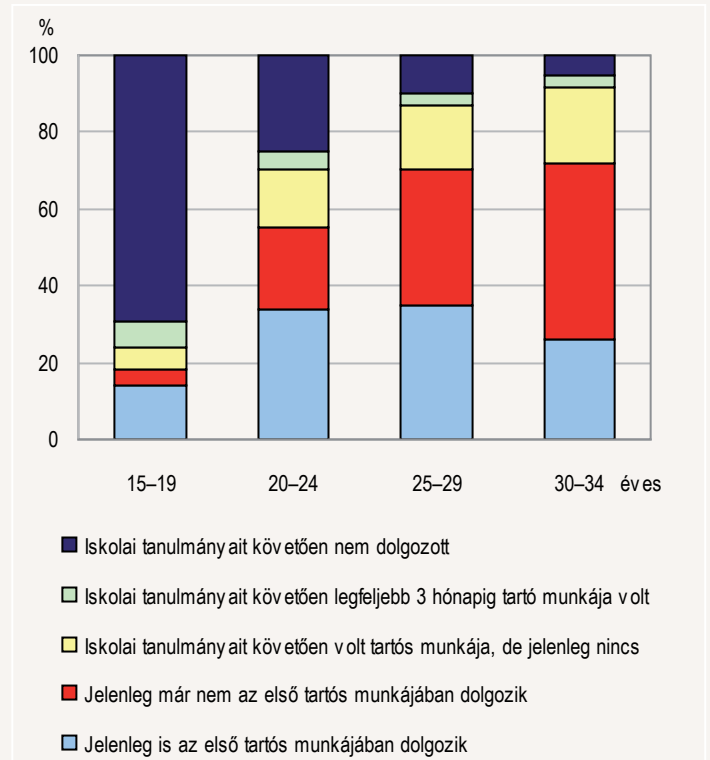
A 15–34 évesek megoszlása a tanulmányok idején szerzett munkatapasztalat szerint korcsoportonként, 2009. II. negyedév

nő) – tanulmányai befejezése óta még sohasem dolgozott, további 3%-nak (17 ezer fő) pedig csak legfeljebb 3 hónapig tartó munkája volt. A 30–34 évesek között már kevés az, aki még soha nem dolgozott, és közöttük túlréprezentáltak a nők.

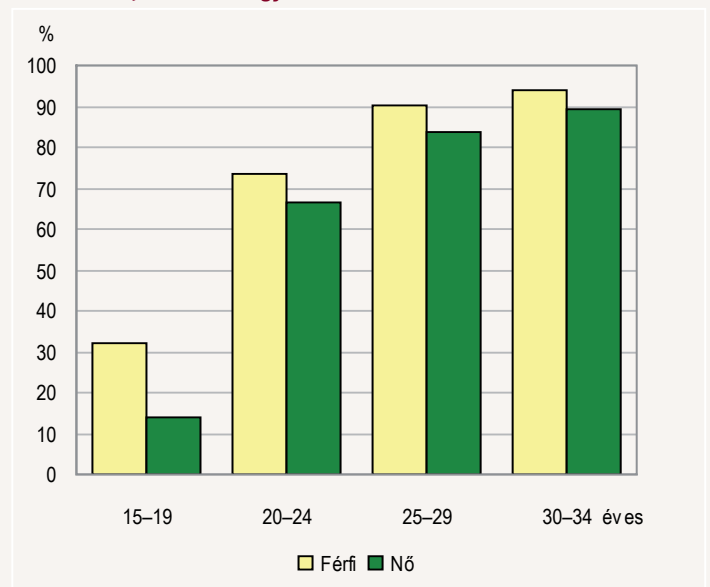
2. ábra

A nem tanuló 15–34 évesek megoszlása tanulmányaikat követő első, folyamatosan több mint 3 hónapig tartó munkájuk szerint korcsoportonként, 2009. II. negyedév

3. ábra

Nem tanulók aránya, akiknek iskolai tanulmányokat követően több mint 3 hónapig tartó munkájuk volt, korcsoport és nemek szerint, 2009. II. negyedév

Munkavégzés a tanulmányok befejezése után

Az 1609 ezer, a teljes vizsgált 15–34 éves korcsoport 63,2%-át jelentő, már nem tanuló fiatal közül 1359 ezren (84,4%) voltak azok, akiknek volt már legalább 3 hónapnál hosszabb ideig tartó munkája, további 3,4% alkalmilag, 12,2% viszont még soha nem dolgozott. A tanulás utáni munkavégzés gyakorisága legerősebb kapcsolatot az életkorral mutat.

A nem tanuló 15–19 évesek (40 ezer fő) közel 70%-a tanulmányait követően még nem dolgozott, további 6,5%-uknak pedig csak három hónapnál rövidebb ideig tartó munkája volt. A korosztály alacsony munkaerő-piaci aktivitását részben a tanulmányaik folytatásának szándéka magyarázza (az, hogy középfokú végzettséggel és továbbtanulási tervekkel nem könnyű tartós munkához jutni egy pályakezdőnek), részben viszont abból következik, hogy a szakirányú végzettség nélküli, vagy még a befejezett alapközü végzettséggel sem rendelkező fiatalok elhelyezkedési esélye igen csekély.

A 299 ezer 20–24 év közötti nem tanuló fiatal több mint kétharmadának már volt tartós (3 hónapot meghaladó időtartamú) munkája, s ebből minden második fiatal jelenleg is ebben az első munkájában dolgozik. 4,9% csak alkalmilag dolgozott, 25% pedig egyáltalán nem. A nők között e korcsoportban arányaiban már a férfiakra jellemzőnél érdemben többen vannak azok, akik a tanulmányaik befejeztével még nem dolgoztak, amit feltehetően demográfiai ok (gyermekszülés) magyaráz.

Az 582 ezer fő már nem tanuló 25–29 éves 87,2%-a válaszolta azt, hogy tanulmányait követően volt 3 hónapnál hosszabb ideig tartó munkája. Ebből közel azonos arányt képviseltek azok, akik a kikérdezéskor is első munkájukban dolgoztak (35,0%), illetve akik már nem (35,2%), 17,0%-uk viszont a kikérdezés idején nem folytatott jövedelemszerző tevékenységet. A korcsoportba tartozók 9,8%-a – 57 ezer fő (20 ezer férfi és 37 ezer

A tanulmányokat követő munkavégzés jellemzői kapcsolatot mutatnak a megszerzett végzettséggel is. A nem tanuló, legfeljebb alapközü végzettségűek (278 ezer fő) mindössze 55,3%-ának volt tanulmányait

követően 3 hónapnál hosszabb ideig tartó munkája. Az ilyen végzettségűek 8,2%-ának legfeljebb 3 hónapig tartó munkája volt, míg 36,5%-uk még egyáltalán nem dolgozott.

A középfokú végzettséggel rendelkező 15–34 éves nem tanulók közül a szakmunkás, illetve szakiskolai végzettségűek 89,7%-ának volt tanulmányait követően tartós, 3%-ának pedig 3 hónapot meg nem haladó idejű munkája, míg 7,3%-uk egyáltalán nem dolgozott tanulmányait követően. A szakközépiskolában érettségizettek esetében a tartós munkával már rendelkező fiatalok aránya közelíti a 92%-ot, míg a gimnáziumi végzettségűeknél ez 10 százalékponttal alacsonyabb. A felsőfokú végzettségűek közül a soha nem dolgozók, illetve csak 3 hónapnál rövidebb ideig tartó munkával rendelkezők együttes aránya 6,3%.

A befejezett iskolai végzettség szintjével párhuzamosan nő azok aránya, akik még jelenleg is az első tartós munkájukban dolgoznak: az alapfokú végzettséggel rendelkezők 13,2%-a, a középfokú végzettséggel rendelkezők 28,8%-a, ezen belül is az érettségihez kötött szakmai végzettséggel rendelkezők 33,8%-a, a felsőfokú végzettségűeknek pedig 49,7%-a tartozik ebbe a kategóriába.

Az első, legalább 3 hónapot meghaladó ideig tartó munka jellemzői

A tanulmányokat követően a tartós munkával rendelkezők 96,5%-a alkalmazottként kezdett dolgozni. A jelenleg is – az első munkában – dolgozók körében ez az arány már alacsonyabb (92,9%) volt. Akik nem az első munkájukban dolgoznak, illetve a kérdezés idején nem dolgoztak, szinte teljes körűen alkalmazottak (98,4%, illetve 99%) voltak az első munkájukban. Az átlagosnál nagyobb eséllyel maradnak meg első munkájukban azok, akik azt vállalkozói státusban kezdték el.

Annak valószínűsége, hogy valaki még az első munkájában dolgozik, az iskolai végzettség szintjével párhuzamosan nő. Ez részben azzal magyarázható, hogy a magasabb végzettségű fiatalok eleve még rövidebb időt töltöttek a munkaerőpiacon, ami mobilitási lehetőségüket befolyásolhatja. Ezzel összhangban van az is, hogy a szellemi foglalkozásúak (akik esetében az iskolában töltött idő átlagban hosszabb) nagyobb arányban dolgoznak első tartós munkájukban (50%), mint a fizikai foglalkozásúak (28%).

A jelenleg már nem tanuló fiatalok közel 42%-a első munkájáról szüleitől, rokonaitól, barátaitól ismerőseitől szerzett tudomást, 14,8%-uk közvetlenül keresett meg munkáltatókat, és hasonló volt azok aránya is (14,5%, illetve 14,6%), akik az oktatási intézményen keresztül, illetve napilapok, folyóiratok hirdeteiből vagy szórólapokról jutottak információhoz erről a munkáról. Mindössze 5,1% volt azok aránya, akik erről a munkahelyről korábbi munkavégzésük (szakmai gyakorlat, szünidei munka) során már személyes tapasztalatot is szereztek. Igen alacsony azok aránya is, akik első tartós munkájukat a munkaügyi központon keresztül vagy az internetes álláshirdetés segítségével találták meg.

A legalább már 3 hónapot folyamatosan dolgozó nem tanuló 15–34 évesek 8,8%-a hagyta abba a tanulmányait mielőtt a 17. életévét betöltötte. Az

idetartozók 37,6%-a dolgozott már 17 éves kora előtt. 24,9%-uk 17–18 évesen, 14,6%-uk 19–20 évesen, 22,8%-uk pedig csak ennél magasabb életkorban kezdte meg első tartós munkáját. Az első érdemi munkavállalás ilyen mértékű időbeli kitolódása feltételezhetően alacsony végzettségükkel függ össze.

A már nem tanulók 79,7%-a 17–24 évesen fejezte be tanulmányait. Többségük munkavállalása ezzel időben nagyjából egybeesett. A tanulmányok befejezése előtti munkavállalás az iskolarendszerből magasabb életkorban kilépőkre jellemző.

25–29 évesen a vizsgált 15–34 éves korosztályba tartozók 9,4%-a lépett ki az oktatási rendszerből (az ennél idősebb korú kilépők aránya már elhanyagolható), de körükben már 40,3% volt a tanulmányaik befejezése előtt is munkát végzők aránya.

A tanulmányok befejezése és a munkába állás közötti átmenet

A jelenleg nem tanuló, tanulmányai befejezése óta 3 hónapot meghaladó ideig munkával rendelkező fiatalok mintegy egyharmada (434 ezer fő) esetében az első tartós munka és az oktatási rendszerből történő kilépés között több mint 3 hónap telt el. Az érintett fiatalok többsége az iskola befejezése és a munkába állás közötti idő nagy részét aktív munkakereséssel, illetve vállalkozásának beindításával töltötte. A férfiak 72,9%-a, a nők 76,6%-a tartozott ebbe a kategóriába. Ezt követi a nőknél okként a családi kötöttségekkel magyarázható inaktivitás (8,7%), a férfiaknál pedig 11,9%-kal a sorkatonai szolgálat. Iskolarendszeren kívüli oktatásban való részvétel miatt a férfiak 3,8%-a, a nők 4,6%-a, egyéb okokból pedig a férfiak 10%-a, a nők 9,7%-a nem dolgozott, és nem is keresett munkát a vizsgált időintervallumon belül. Az „egyéb” választ adók több mint egy harmada esetében lehetett valószínűsíteni, hogy egyáltalán nem is akart dolgozni tanulmányait követően. Közöttük jelentős arányt képviseltek azok, akik korán hagyták abba a tanulást, ezért úgy nyilatkoztak, hogy még túl fiatalok voltak ahhoz, hogy munkát vállaljanak.

Összegzés

Az iskolából a munka világába való zökkenőmentes átmenetet pozitívan befolyásolja a korábban szerzett munkatapasztalat. Összességében a fiatalok elég nagy arányban végeznek tanulmányaik alatt valamilyen munkát, de ennek legjellemzőbb formája a képzéshez kapcsolható szakmai gyakorlat.

A fiatalok többsége tanulmányai befejezésekor kezd el dolgozni, de jelentős arányt képviselnek azok, akik az oktatásból való kilépésüket követően hosszabb időt (több mint 3 hónapot) álláskereséssel töltenek.

A tanulmányokat követő munkavégzési lehetőségeket, az átmeneti időszak hosszát az iskolai végzettség erősen befolyásolja. Elsősorban a végzettség szintje a meghatározó, de a középfokú végzettségűeken belül a szakmai végzettség nagyobb előnyt jelent, mint önmagában az érettségi bizonyítvány. A képzetleneknek a fiatalokon belül is folyamatosan újratermelő rétege már a munkaerőpiacra történő első belépésnél leküzdhetetlen hátrányba kerül a képzetesebb fiatalokkal szemben.

2. tábla

A 15–34 éves nem tanulók koréves megoszlása tartós munkába állásuk és tanulmányaik befejezése szerint, 2009. II. negyedév

(%)

Az első folyamatosan több mint 3 hónapig tartó munkaviszony kezdetének korcsoportja és koréve	-17	17–18	19–20	21–22	23–24	25–29	30–34	Összesen
	évesen fejezte be iskolarendszerű tanulmányait							
-17	37,6	1,2	0,8	1,2	0,5	1,4	3,4	4,3
17–18	24,9	66,8	5,7	6,4	5,0	8,5	14,9	28,5
19–20	14,6	15,4	66,8	5,8	5,8	11,1	17,3	22,6
21–22	7,6	5,2	14,1	62,6	5,5	10,2	7,7	15,3
23–24	3,4	3,8	5,8	14,2	66,6	9,1	11,1	14,3
25–29	8,7	5,7	5,3	7,7	15,2	55,0	17,8	12,3
30–34	3,1	1,9	1,5	2,1	1,3	4,7	27,8	2,7
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Összesen, fő	119 772	458 826	268 494	179 219	175 890	128 022	28 268	1 358 491

További információk, adatok (linkek):[Módszertan](#)[Táblázatok](#)[Kérdőív](#)**Elérhetőségek**erika.csaba@ksh.hu

Telefon: (+36-1) 345-6010

[Információs szolgálat](#)

Telefon: (+36-1) 345-6789

www.ksh.hu